

РЕЦЕНЗІЯ

доцента кафедри олімпійського та професійного спорту

Харківської державної академії фізичної культури

кандидата наук з фізичного виховання і спорту

Кийка Андрія Сергійовича

на дисертаційну роботу Гунченка Вячеслава Олексійовича

за темою «Оптимізація спеціальної фізичної підготовки

військовослужбовців підрозділів технічного забезпечення Сухопутних

військ Збройних Сил України»,

що подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії

з галузі знань 01 – Освіта / Педагогіка,

за спеціальністю 017 – Фізична культура і спорт

Актуальність теми. Як вказує автор, досвід участі Сил оборони засвідчує, що однією з ознак ведення бойових дій є активність у всіх просторах – на землі, в повітрі, інформаційному просторі; утримання противника в постійній напрузі; збільшення просторової глибини протиборства. Зміна характеру ведення бойових дій вимагає уточнення вимог до рівня фізичної підготовленості військовослужбовців.

Визначаючи актуальність теми здобувач робить акцент на висновки, які зроблені в роботах провідних фахівців щодо взаємозв'язку між рівнем фізичної підготовленості військовослужбовців та якістю їх професійної діяльності, які свідчать про необхідність постійного оновлення змісту форм фізичної підготовки з огляду на зміни способів та місць ведення бойових дій, особливостей виконання бойових завдань різними категоріями військовослужбовців.

Сучасні дослідники наголошують на необхідності проводити оптимізацію фізичної підготовки у вищих військових навчальних закладах. Це пов'язано з тим, що курсанти, як майбутні офіцери будуть керівниками форм фізичної підготовки з підлеглим особовим складом, будуть формувати зміст навчальних занять та планувати фізичні навантаження в залежності від специфіки професійної діяльності військовослужбовців. Тому спеціальну спрямованість фізичної підготовки необхідно впроваджувати під час навчання на старших курсах ВВНЗ та під час навчання у магістратурі за військовою спеціальністю.

В основу сучасної системи фізичної підготовки має бути покладено принцип взаємозв'язку між фізичною та бойовою підготовленістю, з урахуванням специфіки професійної діяльності, як окремого військовослужбовця-фахівця, так й військового підрозділу в цілому, а також

має бути враховано рівень психологічних якостей особистості, показники його фізичного розвитку та вмотивованість до самовдосконалення.

Не зважаючи на те, що питання структури та змісту спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців різних спеціальностей було розкрито у наукових працях багатьох вчених, досліджень щодо оптимізації фізичної підготовки військовослужбовців підрозділів технічного забезпечення у науковій літературі не виявлено.

Діяльність фахівців підрозділів технічного забезпечення Сухопутних військ Збройних Сил України має свої особливості, які характеризується різноманітними режимами роботи: точністю рухів та концентрацією уваги, необхідністю тривалий час перебування у визначеному робочому положенні, підйомом та перенесенням важких агрегатів, сенсорною ізоляцією тощо. Діяльність фахівців підрозділів забезпечення відрізняються надзвичайно важливим фактором – колективна діяльність, залежність результату від одночасного виконання робіт декількома фахівцями у безпосередній близькості, а також у інших технічних приміщеннях.

На професійну підготовленість військовослужбовців підрозділів технічного забезпечення впливає значна кількість факторів: стан спеціальної фізичної підготовленості, рівень розвитку психологічних якостей, здатність роботи у колективі, показники фізичного розвитку тощо, що вимагає значних складних розрахунків. Тому, фахівці математичних розрахунків пропонують при моделюванні великих (масивних) обсягів взаємопов'язаних показників застосовувати моделювання за допомогою комп'ютерних програм.

У зв'язку з вищевикладеним, Гунченко В. актуалізує необхідність на вирішенні питання щодо дослідження та обґрунтування шляхів оптимізації спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців підрозділів технічного забезпечення з використанням засобів автоматизованих систем управління з метою вдосконалення рівня їх професійної підготовленості.

Дисертаційна робота виконана відповідно до Зведеного плану наукової і науково-технічної діяльності Командування Сухопутних військ Збройних Сил України на 2017-2020 рр. за темою «Удосконалення фізичної підготовки курсантів Сухопутних військ засобами супутнього фізичного тренування», шифр «Тренування» (номер державної реєстрації 0120U102695) та науково-технічної діяльності кафедри олімпійського та професійного спорту Харківської державної академії фізичної культури на 2020-2024 рр. за темою «Перспективні напрями вдосконалення теоретичного та методичного забезпечення тренувальної діяльності у сучасному спорті» (номер державної реєстрації 0120U101061).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Наукові положення та висновки, які сформульовані у дисертаційній роботі, достатньою мірою обґрунтовані експериментальними даними, відповідають меті та завданням дослідження.

Досягнення мети дисертаційного дослідження, а саме, обґрунтувати технологію оптимізації спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців підрозділів технічного забезпечення з використанням засобів автоматизованих систем управління, передбачає вирішення наступних завдань:

1. На основі аналізу літературних джерел виявити проблемне поле щодо спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців підрозділів технічного забезпечення у процесі їх професійної підготовки.

2. Визначити рівень спеціальної фізичної, професійної та психологічної підготовленості військовослужбовців під час навчання у ВВНЗ та їх взаємозв'язок при формуванні військового фахівця.

3. Обґрунтувати авторську технологію оптимізації спеціальної фізичної підготовки з використанням засобів автоматизованих систем управління для офіцерів, які навчаються у ВВНЗ за військовою спеціальністю «Озброєння та військова техніка».

4. Експериментально перевірити ефективність авторської технології оптимізації спеціальної фізичної підготовки умовах освітнього процесу у магістратурі ВВНЗ, який готує фахівців технічного забезпечення військ.

Обґрунтованість наукових положень, результатів і висновків дисертації забезпечено коректним використанням сучасних методів дослідження: аналіз та узагальнення даних науково-методичної інформації; педагогічні методи дослідження; методи сучасної математичної обробки результатів дослідження.

Достовірність отриманих наукових результатів ґрунтується на достатньому опрацюванні літературних джерел (204 джерела, серед яких 57 в міжнародних виданнях та 25 іноземних авторів) та підтверджено їх обговоренням на науково-практичних конференціях.

Наукова новизна отриманих результатів полягає у тому, що в дисертантом *вперше*: науково обґрунтовано авторську технологію оптимізації спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців підрозділів технічного забезпечення з використанням засобів автоматизованих систем управління, що враховує показники фізичної підготовленості, психологічної підготовленості, стану здоров'я, показники фізичного розвитку та повсякденного життя курсантів ВВНЗ та експериментально підтверджено її ефективність у

освітньому процесі магістратури ВВНЗ; визначено взаємозв'язок між показниками фізичної підготовленості та результатів виконання нормативів бойової підготовки курсантами, майбутніми фахівцями підрозділів технічного забезпечення, між показниками фізичної підготовленості курсантів випускного курсу та їх рівнем креативності при завершенні навчання у ВВНЗ.

Удосконалено наукові дані, щодо: динаміки показників загальної та спеціальної фізичної підготовленості курсантів в умовах навчання у ВВНЗ Збройних Сил України; знання про застосування комп'ютерних програм для формування індивідуальних програм спеціальної фізичної підготовки з розрахунками даних при моделюванні великих (масивних) обсягів взаємопов'язаних показників.

Набули подальшого розвитку знання: щодо науково-методичних підходів до організації освітнього процесу фахівців технічного забезпечення військ з врахуванням специфіки вдосконалення спеціальних фізичних якостей на завершальному етапі навчання у ВВНЗ.

Практичне значення одержаних результатів дослідження. У результаті впровадження в практику технології оптимізації спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців підрозділів технічного забезпечення Збройних Сил України з використанням засобів автоматизованих систем управління в умовах освітнього процесу у ВВНЗ, виявлено підвищення показників професійної підготовленості та вдосконалення показників психологічних якостей офіцерів-фахівців. Використання авторської технології оптимізації спеціальної фізичної підготовки в освітньому процесі навчальної дисципліни «Фізичне виховання та спеціальна фізичної підготовки» в умовах навчання офіцерів у магістратурі ВВНЗ дозволило підвищити рівень загальної та спеціальної фізичної підготовленості офіцерів, ступінь формування у них спеціальних військово-прикладних рухових навичок, якість засвоєння навчальної програми з названої дисципліни. Результати дослідження впроваджено в освітній процес вищих військових навчальних закладів: ВІТВ, НАСВ, ЖВІРЕ.

Оцінка змісту дисертації та її основних положень. Дисертаційна робота має логічну структуру, що відповідає вимогам, та складається з анотації (українською та англійською мовами), списку публікацій здобувача за темою дисертації, вступу, п'яти розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

У **вступі** дисертантом обґрунтовано актуальність дисертаційної роботи, зв'язок роботи з науковими темами та планами, визначено мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження, представлено методологію дослідження, наукова новизна і практична значимість роботи, відображено особистий

внесок автора, наведено дані про апробацію результатів дисертації, подано інформацію про публікації, структуру та обсяг дисертації.

У **першому розділі** «Місце спеціальної фізичної підготовки у процесі формування професійної готовності фахівців технічного забезпечення Сухопутних військ Збройних сил України» Гунченко Вячеславом представлено аналіз та узагальнення наукової інформації щодо значення спеціальної фізичної підготовленості військовослужбовців підрозділів технічного забезпечення в їх професійній діяльності; особливості спеціальної фізичної підготовки в системі освітнього процесу ВВНЗ, які готують фахівців технічного забезпечення військ; перспективні педагогічні напрями покращення фізичної та бойової підготовленості курсантів.

Підводячи підсумки, автор зазначає, що вплив на професійну підготовленість військовослужбовців значної кількості факторів, а саме: стан спеціальної фізичної підготовленості, рівень розвитку психологічних якостей, здатність роботи у колективі, показники фізичного розвитку тощо, вимагає значних складних розрахунків за допомогою комп'ютерних програм, у зв'язку з чим актуальним постає прикладне питання щодо дослідження та обґрунтування шляхів оптимізації спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців підрозділів технічного забезпечення з використанням засобів автоматизованих систем управління з метою вдосконалення рівня їх професійної підготовленості.

У **другому розділі** «Методи та організація дослідження» дисертантом представлено опис методів, які використовувалися під час проведення дослідження відповідно до його мети, завдань, об'єкту, предмету. Наведено етапи організації та проведення дослідження, з послідовним описом наукових завдань, які вирішувались.

У **третьому розділі** «Дослідження ефективності чинної системи спеціальної фізичної підготовки у ВВНЗ, які готують військовослужбовців підрозділів технічного забезпечення» представлено результати аналізу фізичної підготовленості курсантів на основі проведеного констатувального експерименту, дослідження психологічних якостей курсантів, дослідження залежності рівня успішності навчання курсантів і їх фізичної підготовленості, дослідження взаємозв'язку розвитку креативності курсантів та рівня їх фізичної підготовленості і успішності навчання у ВВНЗ.

Результати дослідження фізичної підготовленості курсантів вищого військового навчального закладу з підготовки фахівців технічного забезпечення показали, що чинна система фізичної підготовки має достовірну ефективність на молодших курсах навчання, та дозволяє вдосконалювати фізичні якості, але, на старших курсах навчання її ефективність має негативну

тенденцію. Результати констатувального експерименту визначили достовірне покращення результатів курсантів протягом навчання на II-III курсах та достовірну стабілізацію показників фізичної підготовки протягом навчання на IV курсі. За весь період навчання у ВВНЗ показники курсантів, з виконання спеціальних вправ достовірно покращуються, але спостерігається тенденція недостатньої ефективності чинної системи фізичної підготовки в період професійного формування фахівця технічного забезпечення. Дослідження вказали на взаємозв'язок між систематичністю та регулярністю занять фізичними вправами й розвитком загальної та спеціальної фізичної підготовленості курсантів на різних курсах навчання.

Проведені дисертантом дослідження дозволили з'ясувати, що рівень успішності навчання курсантів у ВВНЗ, особливо на четвертому курсі, достовірно залежить від рівня їх креативності, а, також, доведено, що показники креативності курсантів достовірно залежать від рівня їх фізичної підготовленості. Відповідно до цього автор вказує на необхідність обґрунтовувати та розробляти програми, які б дозволили засобами фізичної підготовки вдосконалювати показники креативності курсантів, і відповідно, їх успішності навчання у ВВНЗ, які готують фахівців підрозділів технічного забезпечення Сухопутних військ Збройних Сил України

Підводячи підсумки результатів проведених власних досліджень, дисертант визначає, що до змісту форм фізичної підготовки, особливо на старших курсах навчання у ВВНЗ, а також при підготовці офіцерів, які вступили до ВВНЗ з метою отримання освітнього рівня «магістр», необхідно включати вправи, які дозволяють вдосконалювати ті фізичні якості, які мають позитивний вплив на ефективність та якість виконання бойових та професійних завдань військовослужбовцями.

У четвертому розділі «Обґрунтування авторської технології оптимізації спеціальної фізичної підготовки з використанням засобів автоматизованих систем управління та перевірка її ефективності» здобувачем представлено обґрунтування авторської технології, яка конкретизує завдання спеціальної фізичної підготовки для всіх етапів військово-професійного навчання у ВВНЗ та дозволяє вирішити актуальне питання – впровадження автоматизованих систем управління в систему фізичної підготовки військовослужбовців з метою конкретизації спрямованості, правильного підбору засобів та методів фізичного вдосконалення для формування професійної майстерності фахівців технічного забезпечення з урахуванням усіх негативних факторів, що впливають на цей процес. Завдяки авторській технології, відбувається планування занять фізичними вправами для поліпшення показників бойової підготовки офіцерів.

Перевірка ефективності авторської технології оптимізації спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців підрозділів технічного забезпечення з використанням засобів автоматизованих систем управління, відбувалась протягом 1,5 року. Для проведення формувального педагогічного експерименту було сформовано КГ (n=28), яку складалися офіцери, що займалися згідно чинних програм навчальної дисципліни «Фізичне виховання та спеціальна фізична підготовка» та ЕГ (n=29), до складу якої увійшли офіцери, що займалися за авторською технологією оптимізації спеціальної фізичної підготовки.

За результатами аналізу показників спеціальної фізичної підготовки офіцерів КГ та ЕГ було визначено, що проведення форм фізичної підготовки за авторською технологією оптимізації спеціальної фізичної підготовки з використанням засобів автоматизованих систем управління достовірно сприяє розвитку та вдосконаленню фізичних якостей, які позитивно впливають на ефективність професійної діяльності офіцерів – фахівців підрозділів технічного забезпечення Сухопутних військ Збройних Сил України.

За результатами формувального експерименту дисертантом доведено, що впровадження авторської технології, зміст якої сформовано із урахуванням професійної спрямованості, сприяє поліпшенню показників психологічної підготовленості офіцерів та формують у майбутнього спеціаліста високі професійні якості, які характеризують морально-психологічний портрет фахівця, забезпечують стійкість організму до стресу, матеріалізуючи знання, навички та вміння у параметри надійності.

Аналіз результатів виконання нормативів бойової підготовки офіцерами, які займалися за авторською технологією, дозволило стверджувати про достовірний позитивний вплив на вдосконалення професійної підготовленості військовослужбовців-фахівців підрозділів технічного забезпечення військ.

Позитивний вплив авторської технології пов'язано з врахуванням багатьох компонентів життєдіяльності військовослужбовців, їх початкового рівня підготовленості, а, також, рівня сформованості креативності при формуванні індивідуальних програм для занять фізичними вправами спеціального спрямування. Тобто, індивідуальний підбір спеціальних фізичних вправ для вдосконалення підготовленості курсанта, спрямовано на наближення рівня розвитку якостей до ідеальної моделі фахівця технічного забезпечення.

У п'ятому розділі «Аналіз та узагальнення результатів дослідження» представлені підсумки дисертаційної роботи. На основі виконання поставлених у роботі завдань і отриманих результатів автор формулює

висновки, які узгоджуються з даними, що наведено в основних розділах дисертаційної роботи, і дозволяють судити про ступінь виконання поставлених завдань і досягнення мети роботи. Дисертаційну роботу завершують список використаних джерел та додатки.

Повнота опублікування отриманих результатів та наявність достатньої кількості наукових публікацій. Результати роботи повною мірою відображено в 21 науковій публікації: 4 статті у фахових наукових виданнях України, 1 стаття у науковому виданні, що індексується в міжнародній наукометричній базі Scopus, 10 публікацій апробаційного характеру, 6 праць, які додатково відображають наукові результати дисертації.

У дисертаційній роботі відсутні порушення академічної доброчесності, робота містить результати власних досліджень, використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідні джерела.

Зауваження щодо змісту та оформлення дисертації.

Дисертаційне дослідження виконано на належному науковому рівні, проте окремі положення мають дискусійний характер та потребують корекції чи уточнень. У контексті викладеного вище доцільно зробити такі зауваження та пропозиції:

1. Для перевірити ефективності авторської технології оптимізації спеціальної фізичної підготовки доцільно було б використовувати факторний аналіз.

2. Потребує пояснення як і за яким критерієм визначались контрольна та експериментальна групи.

3. Поясніть чому для оптимізації спеціальної фізичної підготовки курсантів підрозділів технічного забезпечення використовувались показники креативності.

4. Чому саме формувальний експеримент було проведено на військовослужбовцях, які навчаються у ВВНЗ за освітнім рівнем «магістр».

5. Результати, що представлені на Рис. 4.12. та 4.13 ідентичні, хоча в них представлено виконання нормативів професійної підготовленості на різних бойових машинах.

6. Розділ 5 «Аналіз і узагальнення результатів дослідження» передбачає представлення матеріалу у вигляді дискусії, порівнюючи отримані результати з даними інших науковців. Замість цього у змісті розділу 5 представлена коротка характеристика результатів проведених досліджень.

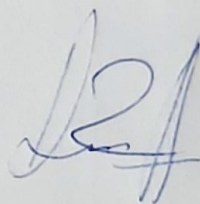
7. В тексті присутні орфографічні, лексичні, пунктуаційні огріхи.

Зазначенні дискусійні питання та зауваження не є принциповими та не знижують загальної позитивної оцінки, наукової та практичної значущості результатів дисертаційного дослідження.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Гунченка Вячеслава Олексійовича «Оптимізація спеціальної фізичної підготовки військовослужбовців підрозділів технічного забезпечення Сухопутних військ Збройних Сил України», є спеціально підготовленою науковою працею на правах рукопису, яку виконано здобувачем особисто, відповідає вимогам затвердженими Наказом Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки України № 759 від 31.05.2019) та «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (Постанова Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44), а її автор, Гунченко В.О., заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, за спеціальністю 017 – Фізична культура і спорт.

Рецензент:

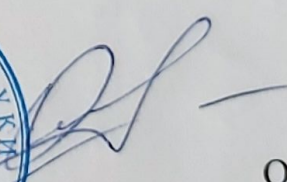
доцент кафедри олімпійського
та професійного спорту
Харківської державної академії
фізичної культури, кандидат наук
з фізичного виховання і спорту

Андрій КИЙКО

Підпис засвідчую:

проректор з науково-педагогічної роботи
Харківської державної академії
фізичної культури
доктор наук з фізичного виховання
та спорту, професор

Олег ОЛЬХОВИЙ